

Giáo lý căn bản – 41

Kalama tri ân đh Nguyễn Thị Ngọc Ánh ghi chép.

[12/11/2024 - 07:29 - anhlibrary]

Tuần trước chúng ta học về mấy cái điều bất thiện, điều ác, điều xấu. Kỳ này, lần này, bài giảng 41 này nè, chúng ta học về điều lành, điều thiện, điều tốt, điều hay. Thì Phật pháp của chư Phật ba đời gom lại có 3 điều:

- Không làm ác
- Làm điều lành
- Giữ tâm thanh tịnh.

Thì đối với một cái người mà tinh thông kinh điển, thì 3 cái câu này: Không làm ác, Làm điều lành, và Giữ tâm trong sạch cho cái người mà tinh thông kinh điển họ có thể giải thích 3 cái câu này bằng cả cái Tam Tạng, bằng cả Tam Tạng. Còn nếu mà làm gọn thì cũng cỡ quyển cái bộ Thanh Tịnh Đạo, đó là làm gọn, còn giải thích cho đầy đủ là nguyên bộ Tam tạng, nội dung là chỉ gom gọn trong ba cái này thôi, rồi. Nhưng mà đó là người tinh thông kinh điển. Còn đối với cái người mà không có tinh thông kinh điển, mới sơ cơ vào đạo thì chúng ta vẫn có cái cách hiểu, chứ không lẽ bây giờ mình mù tịt về Phật pháp hay sao? Thì mình không có điều kiện nhớ nhiều, biết nhiều thì mình cũng ít nhất là hiểu được cái căn bản nội dung của ba cái điều cần thiết đó.

- Một là tránh ác hành thiện và tịnh tâm. Thì cái tránh ác ở đây, ác kỳ trước tôi có nói rồi, phiền não là bất thiện. Tất cả những gì mình nói hay mình làm là điều bị tác động bởi Tâm. Nếu mà nó được tác động bởi Tâm lành là nghiệp Thiện là phước báu, là công đức. Còn nếu mình nói, mình làm bằng cái Tâm ác, Tâm xấu, Tâm bất thiện thì nó gọi là tội lỗi, chỉ vậy thôi.

Thì tuần trước chúng ta đã định nghĩa thế nào là Tâm xấu, Tâm xấu thì tùy chỗ, có chỗ Đức Phật Ngài dạy Tâm xấu gồm có hai thôi: đó là thích và ghét, tham và ưu trong kinh Đại Niệm Xứ. Có chỗ ngài kể rộng ra là Tham, Sân, Si, nghĩa là do si mê không hiểu được bốn Đế cho nên mới có thích, có ghét, cái Si nó làm nền cho cái thích và ghét. Rồi có chỗ Ngài kể 4. Phiền não kể 2. Kể một là vô minh là được rồi. Do vô minh, vô minh trong bốn Đế đó là tất cả. Kể hai là Tham, Ưu, thích và ghét. Kể ba là Tham, Sân, Si, kể bốn thì mình thấy là tứ lậu, tứ phối, tứ phược, v.v.. kể bốn gồm có cái gì ta? thích hưởng thụ, thích hiện hữu, rồi cái gì nữa? thích hưởng thụ, thích hiện hữu rồi bám chặt vào quan điểm hành trì, bám chặt vào quan điểm chấp ngã tôi và của tôi, bốn cái đó. Phiền não mình gom lại có 4 nói ra thành 4 là vậy đó.

- Một, Thích hưởng thụ có nghĩa là dục ái.

- Thứ hai là thích hiện hữu là hữu ái.

- Cái thứ ba là Giới cấm thủ là chấp chặt vào cái đường lối hành trì, tức là ai ở đời cũng ham sướng sợ khổ và có nhiều cái hưởng, có nhiều cái hưởng để mà thực hiện lý tưởng đó. Lý tưởng mà trốn khổ tìm vui đó và trong những cái hưởng đó có cái hưởng sai lầm mà mình cứ tưởng nó là con đường đúng thì đó là giới cấm thủ. Đặc biệt là về mặt tôn giáo. Cầu giải thoát mà lại đi trên một con đường không có đúng với Bát Chánh Đạo. Cầu giải thoát mà lại đi trên một con đường không có đúng với Bát Chánh Đạo vì cái đó được gọi là Giới cấm thủ. Nói vắn tắt như vậy, không nhắm tới, không nhắm tới Diệt đế là Niết bàn và bản thân cái lộ trình đó cũng không có nội dung của Bát Chánh Đạo. Không nhắm tới Diệt đế mà bản thân lộ trình đó không có nội dung của Bát Chánh Đạo được gọi là giới cấm thủ.

Rồi thì kể nhiều lắm, về phiền não có rất nhiều cách kể: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Thì cách kể rộng nhất là mình thấy có 10. Kể có 10 gồm có thân kiến, hoài nghi, giới cấm thủ, dục ái, rồi hữu ái, vô hữu ái, phóng dật, ngã mạn, vô minh. Mình thấy cả chục phiền não, thì gom chung lại, cái này tôi chỉ ôn lại thôi, gom chung lại đó là tất cả là do vô minh, do không thấy được mọi thứ là khổ. Không thấy được bốn cái sau đây, tức là thiện, ác, sướng, khổ đều là khổ. Do không thấy bốn cái này là khổ, cho nên mới có làm các cái phản ứng tâm lý thích cái này, ghét cái kia và cái thích ghét đó được gọi chung là phiền não. Chỉ vậy thôi.

Còn thế nào là Tâm Thiện? sáng nay nè, trong bài giảng sáng nay nè, mình nói về Tâm thiện. Thì chúng tôi cũng được phản hồi là trong nước cũng có nhiều tay mọt sách, rồi cứ hiểu sách theo cái kiểu mặt chữ, chống đối đủ thứ nhưng mà chuyện đó không sao, vì mình không bị chống là mình hơn Phật, đúng không? đời này mà mình không bị chống là mình hơn Phật mà có ai hơn được đâu, có ai hơn Đức Phật

LƯU Ý: BẢN NHÁP CHƯA HIỆU ĐÍNH – XIN TRÁNH IN ẤN PHỔ BIẾN

(c) www.toaikhanh.com

không? Không có, không ai hơn Phật mà người nào không bị chổng là người đó phải hơn Phật mà người hơn Phật thì không có, cho nên ai cũng phải bị chổng, Đức Phật còn bị chổng mà.

Thì là sáng nay tôi nói về cái Thiện. Cái Thiện này ở trong cả Chánh Tạng lẫn chú giải đều nói Thiện là nó đều đi ra từ một cái nền tảng tâm thức, đó là cái gì ta? Đó là Yoniso manasikāra tức là lưu tâm đúng cách, còn ba cái chữ như lý tác ý, cái chữ đó quý vị thích thì quý vị xài, thích thì xài. Tôi thì tôi xài cái chữ tiếng Việt của tôi đó là “lưu ý đúng cách”, lưu ý đúng cách có nghĩa là cũng cái hoàn cảnh đó, cũng màu trời đó, màu nước đó, cũng con người đó, âm thanh, hình ảnh, màu sắc đó nhưng mà mình nghĩ sao để rồi mình buồn, mình giận, đó là lưu tâm sai cách. Còn cũng người, cũng vật, cũng cảnh, sự kiện, sự cố đó mình nghĩ sao mà lòng nó thanh thản, nghĩ sao mà nó tiếp tục nó có chánh niệm, nó có trí tuệ, nó có từ tâm, nó có kham nhẫn, nó có thiền định, cái đó là lưu tâm đúng cách, do mình nghĩ khía cạnh nào thôi, khía cạnh nào.

Thí dụ như chúng ta có cái câu chuyện rất là ngắn thôi, là có hai anh em Việt kiều nước ngoài về thăm quê, có bà mẹ già, có bà ngoại, bà ngoại chắc chắn là phải già rồi, bà mẹ già, rồi có bà ngoại, cô, dì thiêm, mợ, cậu, dượng, chú, bác ở dưới quê miền Tây. Thì cái ông em hỏi ông đi ông nhỏ tuổi lắm, ông em cách ông anh 6, 7 tuổi gì đó. Hỏi ông đi ông nhỏ lắm, cách ông anh 6, 7 tuổi. Hai anh em về thấy bà ngoại, thấy má, thấy dì bày rau rác, cá tép gì bày lên trên cái nền xi măng rửa, rửa, rồi đại khái là bằm, bằm, xắt, xắt ở trên cái nền xi măng đó, rêu, rêu đóng xanh xanh, ông em nó ón quá, nó thấy nó ón quá đi. Nó vô nó nói ông anh: nó nói trời ơi chắc em ra tiệm ăn, em ón quá, thấy ghê, em ăn không nổi. Ông anh nói thế này: ông nói em biết không? anh em mình mấy chục năm ở bên ngoài có bao giờ mình ăn một bữa ăn mà từng cọng rau, từng hạt cơm là được làm bằng cái tình thương không? có không? không có, mà bữa nay, từng cọng rau, từng hạt cơm mà vô miệng của mình nó là tình nghĩa không, anh nghĩ tới đó anh không thấy ghê gì hết. Thứ hai, em có chắc là ở nhà mình nè là dơ hơn tiệm không? ở nhà mình làm bằng tình thương, mẹ làm cho con, bà làm cho cháu, cô dì làm cho cháu, chị làm cho em mà mình còn thấy như vậy. Còn ngoài kia đó, nó còn làm tới cái cỡ nào nữa, ở đây là em thấy toàn là người nhà mình không mà em còn thấy ón. Còn quán tiệm em không gớm là vì em không có thấy, chứ em nghĩ đi, em nghĩ đi, ở đây là mấy người thương mình mà họ còn dơ như vậy, hỏi ngoài tiệm họ dựa vô cái gì mà họ sạch hơn mình. Thì cái chuyện đó tôi đọc ở đâu đó lâu lắm rồi. Chuyện đó dài, nó hay lắm, nó có duyên lắm chứ không phải vô duyên như tôi cắt khúc nó đâu, đại khái câu chuyện đó dài lắm kể chuyện ngày xưa hai anh em vượt biên sao, sao sao và tình cảm, đoạn cuối cũng buồn lắm, rồi một ngày kia hai anh em nghe nói má mất, bà ngoại mất rồi trở về muốn tìm lại cái bữa ăn dơ dơ đó không có nữa, thì cái chuyện đó dài lắm, chỉ cắt khúc đó thôi, cắt khúc đó. Mình thấy cũng bữa ăn đó do mình nghĩ, nghĩ sao đó mà mình thấy gớm, mà mình nghĩ sao đó mà mình thấy nó thâm đượm cái ân tình, nó ngon từng miếng nhỏ, ngon từng miếng nhỏ, đại khái như vậy. Tôi chỉ ví dụ cho bà con hiểu. Thì ở đây cũng vậy, cũng cái chuyện đời đó mà mình nghĩ làm sao đó mà lòng nó thanh thản, nó nhẹ nhàng, nó buông bỏ mà nó bao dung. Thương bằng từ tâm nhưng không dính mắc bằng tham ái. Buông bỏ nhưng mà không có thiếu trách nhiệm. Đó là Thiện. Còn cái anh bắt Thiện ngược lại, một là dính mắc, không có bao dung nhưng mà lại dính mắc mới ghê chứ, bắt mẫn mà không có buông bỏ. Đó, cái anh bắt Thiện ngòi ngẫm ngẫm lại ảnh khác cái anh Thiện chỗ đó. Ảnh bắt mẫn, ảnh tổng khứ, ảnh xô đẩy, ảnh từ khước, ảnh chối từ, xua tay nhưng mà ảnh lại không có buông bỏ. Còn về mặt... cái đó là về sân, còn về ái đó, thì ảnh ái luyến chấp chặt nhưng mà lại thiếu cái bao dung không có được. Trong khi đó ở bên cái Tâm Thiện nó lại khác, nó không có ôm chặt, ghi siết nhưng mà nó lại rất là bao dung. Nó không có dính mắc nhưng mà nó rất là từ tâm, nó khác nhau ở chỗ đó. Mà ở đâu nó ra được cái này là do lưu tâm đúng cách, tiếng Phạn là Yoniso manasikāra, rồi.

Bữa nay chúng ta học về Tâm lành là vậy đó quý vị, nếu mà thấy sức nhớ mình dờ thì làm ơn nhớ có mấy điều thôi:

Tâm lành là "lưu tâm đúng cách", chỉ vậy thôi. Tức là thì trong kinh có ghi rõ, suy tư đúng cách là sao? Là tất cả những tư duy của mình, mọi cái hành hoạt, hành trạng và hoạt động của mình đó trong ngày từ nói năng tới hành động đều y cứ trên cái nền tảng của nhận thức nhân quả. Thì tôi nói không biết là bao nhiêu lần nhận thức nhân quả mà kiểu mấy con mọt sách mà chửi tôi như là cái gì trong nước, giờ lắng tai mà nghe nè. Nhận thức nhân quả nó bao trùm hết, bao trùm hết, nhưng mà tự nhiên cái mình đọc không kỹ cái cắt khúc ra. Chứ thật ra là cái nhận thức nhân quả nó sâu chỗ này. Nhận thức nhân quả:

- Một là thấy rằng là làm Thiện ... thấy hoặc là tin hoặc là thấy nó hợp lý mặc dù mình không có được cái chứng ngộ nha, mình chưa chứng ngộ, mình không phải là người đắc thần thông, mình không phải là

LƯU Ý: BẢN NHÁP CHƯA HIỆU ĐÍNH – XIN TRÁNH IN ẤN PHỔ BIẾN

(c) www.toaikhanh.com

người đắc Tam minh, mình không phải là bậc Thánh, không phải là người đắc thiên, đắc Thánh, chưa. Nhưng mà ít ra mình cũng xét thấy hợp lý mình tin. Tin cái gì? Một là mình xét thấy rằng là nhân lành là phải cho cái quả lành, vui sướng. Mà cái nhân xấu là phải cho cái quả khổ, đau buồn. Đó, là nhân quả gọi là cấp một, nhân quả cấp một, thấy... chỉ thấy nhân quả qua khía cạnh báo ứng thôi.

Nhưng mà nhân quả cấp hai là nó sâu. Có nghĩa là thấy rằng mọi thứ ở đời này nó đều phải vận hành, hoạt động theo cái nguyên tắc nhân quả. Cái việc mà nhân quả báo ứng là cái đó là thiện ác báo ứng, sướng khổ, buồn vui là đúng rồi. Nhưng mà phải thêm một cấp nữa: thấy rằng mọi thứ do duyên mà có. Hồi nãy là mình thấy báo ứng thôi. Thấy nhân quả báo ứng thôi, thấy thiện ác ở khía cạnh một, thấy ở cấp một là thấy nhân lành cho quả vui rồi, rồi nhân xấu cho quả khổ, nhưng mà cấp hai mình thấy mọi thứ do duyên mà có, nó do vô số điều kiện mà có, chứ không phải một vài, một chục, một trăm, một ngàn, NO, vô số. Tôi nhấn mạnh là vô số điều kiện nha. Còn trong khi trong Kinh mình thấy kể 8 điều kiện hay 10 điều kiện đó là người ta nói tổng quát cho mình dễ nhớ. Chứ thật ra một sự cố, một sự kiện, một sự vật nha. sự cố, sự kiện, sự vật mà nó diễn ra được trên đời nó phải cần đến vô số điều kiện. Vô số đây tôi nói nghĩa đen, chứ không phải nghĩa bóng, vô số nhiều lắm. Tôi nhớ tôi giảng cái này chắc cả mấy ngàn lần cái chữ vô số này. Vô số là sao? Là mình muốn có một nụ cười không phải dễ. Nó phải có vô số điều kiện. Có nghĩa là cơ thể phải OK mà trong cơ thể nó gồm có cái gì là mình thấy nó vô số rồi: răng cò, huyết áp, đường huyết, tim, gan, phero phổi, trĩ nội, trĩ ngoại, bệnh ngoài da, nói chung là vô số. Chỉ cần có một cái trục trục nhỏ trong cơ thể là mình cười không nổi, cười không có nổi, cười không có nổi, trục trục, tự nhiên nó chóng mặt, máu lên nó chóng mặt làm sao mà cười. Lúc đó nó lo nó sợ thôi đó, hoặc nghe nó mệt tim sao cười, phải không? còn xa hơn một chút thì mình thấy trong nhà mình, vợ chồng, con cái, cha mẹ, ông bà, anh em, quyến thuộc, láng giềng, bạn bè, người cùng công sở với mình mà họ có chuyện, họ nhắn tin mình một cái tin mình cười không nổi. Chỉ cần mình cầm cái phone mình nghe cái beng, mình liếc vô là mình đọc cái tin đó mình cười không nổi, dễ sợ, chỉ một tin nhắn thôi. Rồi bắt đầu nói xa hơn, bắt đầu xã hội, đất nước, khu vực, vùng miền và thế giới. Chẳng hạn như hôm nay chúng ta thấy rằng cái cuộc bầu cử của Mỹ mới có cách đây 24 giờ đồng hồ thì là lâu rồi đó. Chứ ngay sau khi mà dân Mỹ và một phần nhân loại trên toàn cầu mà biết được kết quả bầu cử Tổng thống, Tổng thống Mỹ là rất là nhiều người họ nhảy cồm lên tới nóc họ vui, bởi vì ảnh hưởng tới quyền lợi của họ. Nhưng mà có những người là muốn điên lên được, muốn điên lên được là bởi vì đó là ảnh hưởng của quyền lợi của họ, chỉ nghĩ đến cái kết quả bầu cử Tổng thống mình vui không nổi, vui không nổi chứ đừng nói là cái răng cò, bệnh hoạn trên cơ thể của mình, một cái kết quả, một cái sự kiện xa vời tưởng chừng như là nó không có mắc mớ liên can gì đến mình hết nhưng mà nó còn có thể gây ảnh hưởng, mình cười không nổi. Bởi vậy hồi nãy tôi nói cái trí nhân quả là xét thấy rằng mọi thứ do duyên mà có. Duyên ở đây là vô số điều kiện. Như vậy, thấy được thứ nhất là thấy rằng có Thiện ác và có buồn vui. Đó là có nhân quả.

Thứ hai, thấy rằng ngoài cái Thiện ác ra bất cứ cái gì cũng do các duyên mà có, kể cả những duyên không thuộc Thiện ác.

Thí dụ như mình dựng cái cuộc ở ngoài hè, mình dựng không cẩn thận, nó bật ra nó ngã trúng mình, còn không mình đi mình dựng sao không biết mà mình đi mình đạp lên cái lưỡi là nó quật, nó gõ vô cái đầu mình liền, đúng không? Cái đó không phải là thiện ác, nó chỉ là nhân quả thôi. Báo ứng đó là một phần của nhân quả. Nhớ nha, cái báo ứng nó là một phần của nhân quả. Trong kinh Pali có hai cặp chữ rõ ràng lắm. Trường hợp mà thiện ác, buồn vui, nó gọi là báo ứng kamma-vipāka, một cái thiện ác là kamma, mà cái quả báo thiện ác là vipāka. Nhưng mà nó có trường hợp thứ hai... đó là nhân quả báo ứng. Trường hợp thứ hai là nhân quả kỹ thuật thì ở đây được gọi là hetuphala cái nghĩa nó rộng hơn, nghĩa nó rộng hơn thí dụ như Đức Phật, các vị A La Hán nói chung, các Ngài không có còn Thiện ác nữa, nằm ngoài Thiện ác nhưng các Ngài còn nằm trong cái kamma-vipāka thì không còn, các Ngài chỉ bị vipāka thôi, các Ngài không có tạo cái kamma nữa. Nhưng mà cái hetuphala các Ngài có.

Thí dụ các Ngài ngồi lâu cũng bị đau, ngồi lâu cũng bị đau, ngồi ngoài nắng, ngoài mưa, ngoài sương thì cũng bị sốt, bị bệnh, bị đau, nhớ. Cho nên một là nhân quả báo ứng.

Thứ hai là nhân quả kỹ thuật, thì mình thấy nhân quả kỹ thuật là sao? nhân quả kỹ thuật nó gồm có cái gì: một là mọi thứ do duyên mà có, hai là thấy rằng mọi thứ nó phải có mặt trong cái hình thức tổng hợp, không có gì là một khối thuần nhất, NO. Tất cả là một khối tổng hợp, vị đó phải thấy như vậy đó.

Và thứ ba vị đó thấy rằng là mọi thứ nó phải tồn tại, xuất hiện, xuất hiện và tồn tại vận hành theo cái nguyên tắc là gì ta? tam tướng, không có cái gì mà đứng yên mà tồn tại hết, nó phải luôn luôn vận hành, nó phải luôn luôn sinh diệt, cái cũ nó thay thế, cái thành tố, một đồng thành tố nó tạo nên một khối tổng

LƯU Ý: BẢN NHÁP CHỮA HIỆU ĐỈNH – XIN TRÁNH IN ẤN PHỔ BIẾN

(c) www.toaikhanh.com

hợp và khối tổng hợp này nè nó liên tục bị thay thế, cái cũ nó bị thay thế bởi cái mới, nguyên một cái bộ sậu, nguyên một cái bộ tư lệnh, nguyên một cái chính phủ, danh sắc, nó phải liên tục nó phải đăng quan, thoái vị liên tục, liên tục, nhậm chức và từ chức liên tục, cái buồn vui, cái sướng khổ, cái khỏe, cái bệnh của mình là nó phải là... nó là cái hành trình, hành trình chuyển giao quyền lực, cái sau nó thay thế cho cái trước, đấy. Cho nên thấy, vị thấy rõ ràng cái nhân quả đây nghĩa rộng là gì? Nghĩa rộng là ngoài cái Thiện ác nó cho quả sướng khổ, còn tiếp theo là những cái nguyên tắc Thiện, nguyên tắc nhân quả khác đó là mọi thứ phải tồn tại trong cái hình thức tổng hợp đó là nhân quả đó và toàn bộ cái gọi là nền khoa học, ví dụ như toán, lý, hóa... tất cả đều là nhân quả hết ai học ở trong đây biết toán đại số, hình học, ba cái lượng giác gì đó, rồi cả bên vật lý, bên hóa học, tất cả là nhân quả hết: cái này nó cộng với cái này nó ra cái phản ứng này vậy đó, nó là nhân quả. Rồi những nguyên tắc vật lý khi anh ứng dụng cái nguyên tắc này thì sẽ dẫn đến cái hiện tượng thế này, đó là nhân quả đó. Toàn bộ vũ trụ này nó vận hành theo nguyên tắc nhân quả hết, rồi. Thì là hành giả, cái người hành giả nói riêng mà toàn bộ những người tu Phật nói chung luôn luôn ý thức được bản thân mình là cái hệ quả của một chuỗi nhân quả quá khứ và nó đang là một cái cỗ máy vận hành theo nguyên tắc nhân quả và nếu không chứng La hán mình tiếp tục luân hồi thì mình cũng sẽ tiếp tục có mặt trong cái nguyên tắc nhân quả đó, cứ nhớ như vậy thì nó cho được mấy cái điều lợi sau đây:

- Một là thấy mọi thứ là vô ngã thiết, ở đây không có cái gì tôi và của tôi tất cả là do nhân quả thôi.
- Thứ hai khi mà mình thường trực sống trong cái ý thức về nhân quả, mình sẽ sống trách nhiệm hơn, sống trách nhiệm hơn.
- Và ba khi mà mình liên tục thường trực sống trong cái nhận thức nhân quả, mình rất dễ dàng ra được những giải pháp hợp lý cho những vấn đề trùng trùng đang xảy ra trong mình, ngoài mình, quanh mình, trên mình, dưới mình, phải luôn luôn sống trong cái nhận thức về nhân quả. Cái này ở đâu nó ra, cái này từ đâu nó tới và cái này nó sẽ dẫn tới cái gì, liên tục sống như vậy. Cái này nè, ở đâu nó tới cái này và cái này nè nó dẫn tới cái gì? Trí nhân quả là như vậy. Khó có trí nhân quả lắm, là mình thấy: Một là trí quả rất ráo.
- Một là mình phải có khả năng buông bỏ, vì thấy mọi thứ không có cái gì tôi và của tôi, nó chỉ là một guồng máy của nhân quả thôi.
- Thứ hai là gọi là mình sống có trách nhiệm hơn, tức là cái gì mình nói mình làm, mình ý thức được rằng không có gì là nhỏ hết, không có gì là nhỏ hết, cái gì mình nói, làm và tư duy nó đều dẫn tới những cái hệ quả nhất định, đấy. Phải lựa đường mà sống, phải lựa điều mà nói, lựa cách mà nói, lựa cách mà làm, lựa cách mà hành động, đấy.

Cho nên, thứ nhất là mình có khả năng buông bỏ, thứ hai là sống có trách nhiệm hơn, và ba là mới có thể dễ dàng tìm ra giải pháp, giải pháp thông minh. Đó là ba cái lợi của cái người mà sống liên tục trong cái gọi là nhận thức nhân quả, sống có trách nhiệm, trách nhiệm với bản thân, trách nhiệm đối với cuộc đời, chứ còn mà thiếu ba cái này là không được. Người mà thiếu ba cái khả năng nhận thức này, thiếu ba: một là không có khả năng buông bỏ nè. Thứ hai là không sống có trách nhiệm nè, ba là bế tắc trong giải pháp nè là làm sao sống, phải không?

Cho nên sáng nay tôi đang giảng về Thiện, Thiện là gì? Thiện là "lưu tâm đúng cách" thôi, tức là: mình thấy, nghe, ngửi, nếm, đụng, tư duy, gặp gỡ, tiếp xúc, hành động, cảm thụ đời sống hoàn toàn trong một cái nhận thức về nhân quả. Nhờ vậy ta sống có trách nhiệm. Sống thông minh hơn, sống trách nhiệm hơn, và sống nhẹ nhàng hơn. Thì toàn bộ những cái pháp lành thì theo trong A Tỳ Đàm nó gồm 25 tâm sở, 25 tâm sở, cái này bà con phải coi trong quyển cái bộ A Tỳ Đàm của chúng tôi phải coi trong đó thì 25 tâm sở, nó là 25 cái thành tố tâm lý tích cực hay 25 cái khía cạnh hay là 25 cái thành tố tâm lý tích cực.

Thí dụ như là từ tâm, từ tâm có khả năng yêu thương được chúng sinh khác. Mình thấy thí dụ như hồi đó giờ mình không biết đạo là mình chỉ biết sống cho mình, cho người thân của mình như tôi đã nói rất là nhiều lần, tất cả chúng sanh trong đời chỉ có năm hạng thôi:

- Một là chỉ biết có mình thôi.
- Hạng thứ hai là biết thêm những ai có trực tiếp liên quan đến quyền lợi và cảm xúc của mình.
- Ba là thương được những cái kẻ mà không có ân oán với mình.
- Bốn thương được bạn của kẻ thù
- Và năm thương được kẻ thù

Đa phần chúng ta chỉ có lọt vô hai hạng đầu thôi: một là chỉ biết có mình thôi, hai là biết tới cái người thân của mình, cái người có liên quan đến quyền lợi và cảm xúc của mình, đấy. Còn cái hạng thứ ba, thứ

LƯU Ý: BẢN NHÁP CHƯA HIỆU ĐÍNH – XIN TRÁNH IN ẮN PHỔ BIẾN

(c) www.toaikhanh.com

tư, thứ năm là khó lắm. Nhưng mà bây giờ nhờ có tâm thiện mình sao ta, mình có Tứ Vô Lượng Tâm. Đối với cuộc đời mình có Tứ Vô Lượng Tâm, mình có thể có được từ tâm mong cho người ta luôn sống trong nhân lành quả lành. Cái Bi tâm là luôn luôn biết xúc động, cái trắc ẩn, cái chạnh lòng, cái xót xa khi mà nhìn thấy người ta sống với cái nhân xấu, quả xấu.

Như vậy thì Từ, Bi, Hỷ, Xả phải hiểu như vậy.

- Từ là mong cho người ta sống trong nhân lành, quả lành.

- Bi là mong cho người ta đừng có tiếp tục sống trong nhân xấu, quả xấu.

- Hỷ là vui khi người ta sống trong cái nhân lành, quả lành.

- Và Xả là cái ý thức liên tục và thường trực rằng mỗi người sướng, khổ, buồn, vui, thiện, ác theo cái nghiệp riêng của mình. Thì bốn cái này gọi là Tứ Vô Lượng Tâm. Thì nhờ có 25 Tâm sở tích cực mà đối với cuộc đời, chúng ta có được Tứ Vô Lượng Tâm, đối với bản thân chúng ta có Tâm, có Úy, có Chánh Niệm, có Trí Tuệ, thấy không? Sống là có ta, có người rồi cái gì nữa ta? Hễ hiện tại tốt thì sẽ có tương lai tốt mà hễ có hiện tại, có tương lai thì đương nhiên có cái quá khứ là sao ta? Hiện giờ là 8:15 đúng không? 8:15 đúng không? mà quý vị sống Thiện đúng không? thì ngày mai các vị là người có một cái quá khứ đẹp đúng không? nếu hôm nay ta sống đẹp thì ngày mai ta sẽ có một quá khứ đẹp, sẽ có một quá khứ đẹp vì ngày mai nó chưa xảy ra mà, đúng không? Nếu hôm nay ta sống đẹp thì ngày mai ta có một quá khứ đẹp, và chính quá khứ đẹp nó sẽ đem lại một cái hiện tại đẹp, xong chưa? đó, và cái ngày mai nó là tương lai của hôm nay. Như vậy thì khi mà mình sống đẹp, mình có được cái quá khứ đẹp, hiện tại đẹp và tương lai đẹp, nhớ. Cái Thiện nó là như vậy đó. Thiện nó chỉ là cái sự lưu tâm đúng cách thôi, sự lưu tâm, sự quan tâm, sự lưu ý đúng cách thôi, mình có coi trong đó mình thấy, họ hỏi đúng cách là sao? Đúng cách tức là ba cái nhận thức về nhân quả đó. Nhận thức rằng mọi thứ đều do duyên mà có, thấy lành cho quả vui, sướng, còn quả ác, nhân ác, nhân xấu thì nó cho cái buồn khổ, rồi. Đó là thấy nhân quả ở cấp một. Cấp hai là thấy rằng mọi thứ do duyên mà có. Rồi cái cấp ba thấy rằng mọi thứ nó phải tồn tại trong cái hình thức một khối tổng hợp, khối tổng hợp và đã mọi thứ đã có mặt thì phải mất đi, cái sau nó thay thế cho cái trước, chứ không có cái gì mà nó đứng hoài, mọi thứ nó luôn luôn trong tình trạng trở thành một thứ khác, luôn luôn trong tình trạng bị thay thế một cái khác, trở thành một thứ khác và bị thay thế bởi một thứ khác, luôn luôn sống trong cái nhận thức nó qua cả cái khái niệm, nó qua cả khái niệm luôn, nó nhận thức, nhận thức, chúng ta biết rằng cái hành trình giải thoát nó gồm có ba bước:

- Bước một là kiến thức tức là trí văn.

- Bước hai là nhận thức gọi là trí tư.

- Thứ ba là thực chứng là trí tu.

Bây giờ tạm thời đó mình chưa chứng Thánh thì ít nhất mình cũng có hai cái trí đầu tiên đó là kiến thức và cái nhận thức, cái kiến thức và cái nhận thức, cái nền tảng tâm thức, nền tảng tâm thức thì nhờ vậy mình mới có thể có được tư duy đúng cách, suy tư đúng cách, lưu tâm đúng cách. Đối với đời mình thương mà không dính mắc. Đối với cái vật nếu đó là trách nhiệm là bổn phận mình phải làm việc nhưng mà không dính mắc. Sống có trách nhiệm nhưng mà không dính mắc. Sống buông bỏ mà không bất mãn. Yêu thương mà không có hệ lụy ái luyến dấy.

Còn không biết đạo nè, không có buông bỏ nhưng mà có bất mãn. Người ta buông bỏ người ta cũng đẩy nó ra, người ta đẩy nó ra vì người ta không muốn cầm nữa. Còn mình đẩy nó ra là vì mình bất mãn. Hai cái khác nhau, hai cái khác nhau xa lắm nha. Rồi người ta có thể ôm chặt cả vũ trụ và chúng sinh vào lòng vì yêu thương nhưng mà người ta không có một miếng keo nào trên người, nó không có dính cái gì hết. Người ta ôm xong, người ta buông ra rồi người ta đi. Còn mình thì sao? Mình không có khả năng ôm vũ trụ vào lòng, không có khả năng ôm nhất thiết chúng sanh vào lòng, mà mình ôm là ôm lựa, ôm mấy cái đưa mình khoái thôi mà đã vậy tay lúc nào cũng dính đầy keo mà keo dán sắt mới ghê chứ. Ôm mà ôm lựa là thấy thua rồi, ôm lựa là thua, ôm lựa là thua. Âu Mỹ người ta có những quốc gia người ta gặp nhau cái người ta ôm, chào. Cũng có một số Việt kiều bắt chước mà ôm lựa, ôm lựa, cái người nào không thích cái không ôm, bắt tay, bắt tay hoặc là vỗ vai, gật đầu vậy đó, còn thấy ai mà vừa ý thì nhào vô ôm. Trường hợp này tôi nghe nhiều lắm. Mấy người mà ở Mỹ lâu ngày họ khó chịu đó họ biết mình mà, họ biết mình mới ra cái câu bánh mì có paté đó là từ đó mà ra đó. Không có được. Mình ôm xã giao nó khác, còn mình ôm có ý đồ nó khác, nhớ. Cho nên mình thấy rõ ràng hai cái khác nhau. Một cái là người ta buông bỏ nhưng mà người ta không có bất mãn. Người ta bao dung ôm mọi thứ vào lòng nhưng mà để mà yêu thương rồi đặt xuống, buông ra đặt xuống một cách nhẹ nhàng. Còn mình sống bằng Tâm bất Thiện do lưu tâm không đúng cách, thiếu cái nhận thức về nhân quả. Cho nên một là bất mãn tổng quát. Hai là

LƯU Ý: BẢN NHÁP CHƯA HIỆU ĐÍNH – XIN TRÁNH IN ẮN PHỔ BIẾN

(c) www.toaikhanh.com

đính mắc hệ lụy, chứ mình không có được cái thái độ ba. Mình chỉ được hai cái đó thôi. Mình chỉ nghe qua cái mùi đó thấy nó tanh tanh là biết nó khổ. Bởi vì sao? Vì mình tổng khứ và trốn chạy có thành công hay không? có mấy ai trong cuộc đời này mà thành công trong cái chuyện tổng khứ, lia bỏ cái mình ghét, có ai thành công? Tôi nè, tôi nè, tôi đang nói chuyện, tôi thất bại trong cái chuyện đó. Tôi đâu có muốn giữ cái hình hài này đâu, tôi không có muốn. Trời ơi bây giờ nó già, nó xấu, nó bệnh. Bây giờ làm sao, tôi muốn bỏ, muốn đổi cái khác, đổi không được. Rồi có rất là nhiều thứ trong công việc tôi muốn thay đổi, tôi nói không được, bao nhiêu cái chống phá, tấn công tùm lum, chiêu trò, đòn phép, tôi đâu có muốn đâu, mà tôi đâu có tránh được, không tránh được, rồi. Bây giờ qua cái tôi thích nè, thích biết bao nhiêu thứ cũng đâu có được. Thứ nhất là tôi muốn..bây giờ nói tới cái ghét đi, tôi muốn bỏ cái thân xấu quắc, già, bệnh này đi, bỏ không được, rồi bây giờ tôi muốn có cái thân khác OK: 1,8m, răng cò, màu da, sáu múi tùm lum hết muốn cũng không được. Khi mà mình sống mình đánh vật, đánh vật với cái thích và ghét là mình đã thấy khổ rồi. Trốn cái mình ghét không được, mà tìm cái mình thích không được là khổ. Trong khi người ta sống bằng cái Tâm Thiện chưa biết cái quả báo nó ra sao chỉ biết sống với Tâm Thiện là thấy sướng rồi. Tâm Thiện là ôm vũ trụ vào lòng để mà yêu thương, để mà chăm sóc, để mà trách nhiệm rồi thì đặt nó xuống, hai tay phủ nhẹ hùi. Thứ hai buông bỏ không nắm cái gì nhưng mà không có bất mãn, buông bỏ không có bất mãn, Từ bi nhưng mà không có dính mắc. Đó là Tâm Thiện đó. Thì Thiện nói rộng đó là 25 thì mình thấy ôi tùm lum hết. Nhưng mình cứ nhớ gọn lại nè, Thiện là sao? Nhớ gọn, nhớ 25 dễ khùng lắm, nhiều quá. Thiện là yêu thương, trách nhiệm nhưng không có dính mắc, buông bỏ nhưng không có bất mãn. Rồi cái gì nữa, không bao giờ ngại tinh thức, ngại, không bao giờ ngại cái tinh thức, không bao giờ thiếu cảnh giác, không bao giờ sống trong mù mờ, có nghĩa là phải có Từ Tâm, phải có Tâm Úy, phải có niềm tin, phải có trí tuệ, đầy, phải có, phải có, có để mà hành động đúng mức, đúng cách. Có nghĩa là...Hỏi đúng cách là sao? Thì này nói rồi đó đúng cách là sống trách nhiệm nhưng không dính mắc. Sống buông bỏ nhưng không bất mãn, thì toàn bộ mấy cái Thiện có nhiều đó thôi. Nhờ có chánh niệm cho nên ta luôn thường trực tinh thức. Nhờ có trí tuệ cho nên chúng ta biết rõ những cái thứ mà nó đang có mặt mình là cái gì, trên trước mặt, có mặt trước mặt mình đó là cái gì rồi biết rõ cái này từ đâu nó đến và nó sẽ dẫn về đâu, mỗi thứ trong đời sống này tự thân nó là quả của vô số điều kiện và tự thân nó là điều kiện cho vô số thứ khác, mọi thứ trên đời này đều như vậy hết, nhớ nha. Hành giả nhớ luôn luôn nhớ mọi thứ trên đời này là cái hệ quả của vô số điều kiện và bản thân nó lại là điều kiện cho vô số cái hệ quả. Muốn có được một trái ớt thì nó cần đến vô số điều kiện, nhiều lắm luôn, chứ đừng có nói đơn giản là tại vì nhờ đất, nhờ nước, nhờ gió, nhờ nắng, nhờ sương, NO, nó có nhiều điều kiện thí dụ như bây giờ tôi nói nè, có thằng khùng nó lại nó nhổ lên, tự nhiên mình đang trồng nó lại nó nhổ dục, thì cái cây ớt làm sao mà còn, không có ớt làm gì có trái ớt, không có cây ớt làm gì có trái ớt, phải không? cho nên nó phải có vô số điều kiện thì nó mới có trái ớt mình ăn. Cứ nhớ như vậy, cứ nhớ, nhớ mọi thứ là luôn luôn nó cần vô số điều kiện, nhờ vậy sẽ sống trách nhiệm hơn nhiều lắm. Phải thấy luôn luôn tinh thức, bởi vì tinh thức nó là niệm, tinh thức nó là cái nền, nó luôn luôn biết rõ cái gì, nó biết rõ mình đang hoạt động gì. Đó là niệm, đang hoạt động, đang tư duy, đang nói gì đó là niệm. Còn cái tuệ là biết những thứ nó vừa xảy ra, nó đang xảy ra và đang mất đi đó là cái gì. Đó là Tuệ, là Trí. Trên nền tảng của Niệm và Tuệ này nè chúng ta mới dễ dàng có được Từ, Bi, Hỷ, Xả với chúng sinh. Thì gom lại bây giờ mình dốt, mình thấy mình dốt mình cứ nhớ thế này: Tu là phải có Tín, Tấn, Niệm, Định, Tuệ. Đây là bốn thứ, năm thứ mà làm nền cho cái lộ trình giải thoát và có điều này phải nhớ nè: Anh tu làm sao mà những gì anh làm lợi ích cho mình, cho người, đời này, đời sau đó là tu đúng. Còn nó chỉ có mình mà không có người hoặc chỉ có đời này mà không có đời sau là sai. Một cái tư duy, một cái hành động, một câu nói Thiện đúng mức nên nó phải bảo đảm nó có cái nội dung như sau là đem lại lợi lạc cho mình, người là hai phải không? Đời này và kiếp khác là bốn thì cái đó mới gọi là Thiện. Còn cái gì mà nó chỉ đem lại niềm vui cho một phía mình hoặc người khác, không có cả hai và đã vậy nó chỉ cho đời này thôi không có gì cho đời sau hết thì cái đó chưa kể là thiện mà tự thân cái Thiện phải hội đủ bốn điều kiện: một là tự thân nó có lợi cho đương sự, có lợi cho kẻ khác, ít hay nhiều thì bất luận, ít, nhiều bất luận nhưng mà đại khái là có kẻ khác, đem lợi ích cho mình, cho kẻ khác, rồi gì nữa? đời này và kiếp sau, phải có đời này và kiếp sau. Thí dụ như mình trồng cái bông, mà mình trồng cho mình thì chỉ có đời này, nếu mình trồng mình nghĩ đến chúng sinh khác, trồng cho Tam Bảo, cho Phật tử, cho đại chúng có cái bóng mát, có hoa đẹp để ngắm, hoa đẹp, có hoa thơm để ngửi thì cũng cái hoa đó mà do mình nghĩ cho mình, cho đời, cho đời này kiếp sau thì cái đó mới gọi là Thiện. Còn bất cứ cái nào mà hay cách mấy, đẹp cách mấy mà tự thân nó không có được bốn cái nội dung này, cái đó không phải là Thiện. Tôi khẳng định như vậy. Tôi chịu trách

LƯU Ý: BẢN NHÁP CHƯA HIỆU ĐÍNH – XIN TRÁNH IN ẮN PHỔ BIẾN

(c) www.toaikhanh.com

nhiệm câu nói này. Cái thiện đâu chỉ là một suy nghĩ thoáng qua, tự thân nó đã hội đủ bốn cái này: lợi mình, lợi người, đời này, kiếp sau, mới là Thiện. Còn chưa gì hết mình phủ nhận kiếp sau là thua. Nhưng mà nhớ cái này, tôi, tuyệt đối chưa bao giờ và sẽ không bao giờ tuyên truyền ba cái vụ mà Phật pháp, nhân quả báo ứng hù cho người ta sợ, NO, chuyện đó chuyện bậy, chuyện đi tuyên truyền mà trước khi mình giải thích là bậy chỉ được gọi ý nhẹ thôi, cứ luôn luôn nhớ cái câu này: nếu có thì sao? Chỉ vậy thôi. Trong khi, đang khi và sau khi nghe bài giảng bà còn cứ nhớ cái đó, ông không hề kêu mình tin Phật, ông không hề kêu mình e sợ trong nhân quả, ông chỉ nhắc mình một chuyện thôi, suy nghĩ cho tới, suy nghĩ cho tới, suy nghĩ cho tới, suy nghĩ cho nhân quả. Thứ hai nữa là cẩn thận không bao giờ thừa, nếu có đời sau kiếp khác thì cái người mà sống Thiện thì dứt khoát OK, người sống ác dứt khoát là có nguy cơ. Cứ nhớ nhiều đó thôi. Nếu, nếu có đời sau kiếp khác. Còn cái chuyện mà các vị nghĩ sâu thêm nữa, vì sao mà tin có kiếp sau thì đó là một cái chuyện dài nhiều tập, chuyện dài nhiều tập à.

Nhưng mà cứ nhớ rằng mọi thứ nó do duyên mà có, rồi cái gì nữa, hiện hữu trong một hình thức tổng hợp và đã có rồi thì phải mất đi. Đó là những nguyên tắc phải nhớ.

Thứ hai, mọi thứ trên đời này đều là hệ quả của vô số điều kiện và bản thân nó lại là điều kiện cho vô số hệ quả.

Cái thứ ba đã gọi là Thiện phải hội đủ bốn cái khía cạnh: lợi lạc cho mình và cho người, đời này và kiếp khác, cái đó mới gọi là Thiện. Thiếu một cái không gọi là Thiện. Thiện ở đây không hẳn là phải làm một cái gì đó cụ thể cho thiên hạ quay phim, chụp hình mà nó chỉ là một suy nghĩ lành cũng là Thiện, đấy, một suy nghĩ lành cũng là Thiện. Một câu nói xuất phát từ thiện chí, từ cái hảo ý đó là Thiện. Một cái động thái, một cái nghĩa cử nhẹ mà bằng thiện chí, bằng hảo ý thì cũng là Thiện. Nhặt một cái miếng rác, phủi cái ghế công viên, lấy tay phủi sạch để người sau tới họ ngồi đó là công đức. Thì cái công đức đó được thực hiện bởi 25 tâm sở, 25 tâm sở, và bản thân cái 25 tâm sở này cho mình bốn lợi ích: cho mình và cho người, đời này và cho kiếp khác. Và tôi nhắc lại lần nữa các vị tuyệt đối có quyền không có tin Phật, tuyệt đối có quyền không có tin kiếp trước, kiếp sau. Tuyệt đối có quyền không có tin nhân quả báo ứng. Nhưng làm ơn nhớ dùm mấy chuyện sau đây:

Một, không biết có báo ứng hay không? Chỉ biết là ai mà sống Thiện thì dứt khoát sống vui.

Thứ hai, người sống Thiện dứt khoát là chết sướng, trừ ra chết bất đắc kỳ tử, chết thảm, chết quá nhanh thì thôi. Chứ còn cái người sống Thiện là sống vui mà chết cũng nhẹ. Mà nếu có đời sau kiếp khác. Nếu, chữ nếu này bằng mực đỏ, viết hoa rất lớn, phải viết thật lớn nha, nếu có đời sau kiếp khác thì cái người sống Thiện cũng vẫn được bảo đảm cái chốn về mà đẹp nhất, thơm nhất, sạch nhất, lộng lẫy, lung linh và lấp lánh nhất phải là cho cái anh thiện, anh sống Thiện, bắt buộc như vậy rồi, nha, nếu có, cẩn thận. Tôi tuyệt đối không kêu gọi nhồi sợ, tuyên truyền, tây nã bà con phải tin Phật, rồi phải tin nhân quả báo ứng. Và có một cái chuyện rất là quan trọng. Thì ở đây chúng ta có một số chuyện đã nói đến thiện ác chúng ta nhớ thể này, có một cái ông thiền sư, có một vị thiền sư hỏi đệ tử, hỏi đệ tử vậy chứ hãy cho thầy biết mỗi đứa trong các con có cái kinh nghiệm nào để mà loại trừ, loại bỏ cái cỏ dại trong cái sân chùa này hay không? các con cho biết cái cách tốt nhất. Thì có người trong đám đệ tử họ đề nghị là cuốc lên, bươi móc, lấy từng cái rễ lên, có người là họ đề nghị dùng thuốc xịt, có người đề nghị dùng lửa đốt, đủ thứ hết. Thì sư phụ nói cách nào cũng hay hết, nhưng thầy, theo thầy có một cách nữa. Mấy cái cách của các con là toàn là tống khứ, tiêu diệt, loại trừ, đào thải. Tống khứ, tiêu diệt, loại trừ, đào thải. Nhưng mà thầy biết còn có một cách nữa là cái cách vun xới, thì học trò nghe rất là ngạc nhiên. Đã nói tiêu diệt cỏ dại thì phải tống khứ, đào thải, tiêu diệt, loại trừ, tiêu diệt chứ có đâu mà tự nhiên thầy nói vun xới. Đó cũng là cách con à. Thì ông thầy ông mới chia ra mấy khu đất: đây, đứa nào mà xịt thuốc là đây, đứa nào nhổ từng cọng rễ là đây, đứa nào dùng lửa đốt là đây, còn đây là miếng đất của thầy. Ông già nên ông làm miếng nhỏ nhỏ thôi. Thì ông nói xong ông tịch. Ông dặn dò ông thị giả cứ lúc sư phụ còn sống làm sao thì con cứ làm vậy. Thì đúng một năm sau cả một cái Thiền Viện nhìn lại thì cái miếng đất của sư phụ không có cỏ dại mà toàn là hoa, trái, rau, củ không, thì lúc đó họ thấy ngạc nhiên lắm họ mới hỏi ông thị giả: họ nói cái này là của sư phụ kêu ông trồng? đúng, sư phụ kêu trồng, sư phụ nói có nhiều cách để mình diệt cỏ lắm: thì đốt lửa, móc rễ, hay là xịt thuốc hay là đổ vôi bột, đủ cách hết. Nhưng mà sư phụ nói một lần, mình cứ tập trung mà mình diệt cỏ nó mệt lắm, mình thay thế cỏ, mình xen vào cỏ những thứ không phải cỏ mình có được nhiều cái lợi sau đây:

- Thứ nhất chỉ diệt cỏ cũng là một cách,

- Mà cách thứ hai là mình trồng những thứ lợi ích, thì mình nhờ, mình nhờ những thứ rau, trái, củ, quả, nó chen với cỏ, nó chiếm bớt diện tích sinh sôi của cỏ, là mình đi được hết bước.

LƯU Ý: BẢN NHÁP CHƯA HIỆU ĐÍNH – XIN TRÁNH IN ÁN PHỔ BIẾN

(c) www.toaikhanh.com

- Bước hai, vì mình cứ nghĩ đến cái chuyện rau, trái, củ, quả cho nên là mình dễ dàng ngồi xuống mà dọn cỏ lắm, nó cũng là một cách tu, đó cũng là một cách làm vườn.

Thì ở đây cũng vậy, do cái khuynh hướng tâm lý của chúng sinh, đấy, nhớ, do khuynh hướng tâm lý chúng sinh, có người tu hành vì sợ khổ, vì sợ đọa, có người tu hành là vì thích sướng, thích siêu, thích về cái cõi nào đó, tùy. Còn có người tu hành là vì họ chán sợ cả siêu lẫn đọa. Bởi vì họ thấy siêu cách mấy cũng có lúc bị đọa. Còn đọa cỡ nào cũng là khổ, đọa cỡ nào, đọa kiểu nào ở đâu cũng là khổ đã đành rồi cũng siêu. Mình có về cõi gì đi nữa rồi nó hết tuổi thọ cũng rớt xuống cõi đọa thôi.

- Cái hạng thứ ba là tu để không còn gì hết. Thì mỗi người có một cách tu, cả ba anh này: một anh thì sợ khổ nên là tránh ác. Một anh thích sướng nên hành thiện. Còn anh thì muốn chấm dứt sanh tử nên ảnh vừa hành thiện vừa lánh ác, đúng không? Thì cách nào cũng được. Nhưng miễn sao, miễn sao nói theo A Tỳ Đàm khi mà 25 theo cách của ông thiên sư hồi nãy, khi mà 25 nó nhiều quá thì 14 nó bị đẩy ra, cái luật tự nhiên như vậy, cái luật tự nhiên, anh tu bằng lý tưởng gì tôi không biết, nhưng mà khi 25 anh nó nhiều nó đẩy ra, nó choáng chỗ, thay vì mình đuổi người ta đi thì mình chỉ cần thêm người thôi thì tự nhiên người ta chật, người ta đi à, trường hợp chuyện đó có, có, đó cũng là một cái kinh nghiệm. Có nhiều khi mình không tiện đuổi. Nhét chừng nào nó chịu không nổi nó đi thôi. Trường hợp đó có, có trường hợp đó có, nhớ, các vị nhớ cái nguyên tắc Archimedes đó, cái nguyên tắc Archimedes là vậy đó. Tức là mình cứ chen vô thì trọng lượng này, cái trọng lượng của A nó sẽ đẩy cái B văng ra, chỉ vậy thôi, rồi. Nói vậy có nghĩa là mỗi người có một cái kiểu khởi hành, khởi sự cho cái chuyện tu tập của mình. Một là lưu tâm đến cái ác, cái xấu để bỏ. Hai là chỉ đặc biệt lưu tâm đến cái Thiện thôi thì tự nhiên cái đầu mình không còn chỗ trống cho cái ác nữa, nhớ nha, có hai cách tu. Một là tu cứ dòm cái ác của mình, cái này là ganh tỵ nè, cái này bần xỉn nè, cái này là ích kỷ, cái này là tiểu tâm nè, cái này là nhỏ mọn nè, cái này là tà kiến, cái này là hoài nghi nè, cái này là hôn thụy nè. Đó là cách tu.[49:12]

[13/11/2024 - 02:25 - anhlibrary]

Cách tu thứ hai, luôn luôn chỉ nhớ pháp thiện thôi cũng được. Sao lúc này niệm mình yếu, sao lúc này cái trí mình nó chậm, sao lúc này cái niềm tin của mình nó bị dao động. Tại sao vậy? đó cũng là một cách tu, đó cũng là một cách tu. Cho nên là nhớ dùm cái này, là toàn bộ cái gọi là Thiện nó chỉ là "lưu tâm đúng cách" mà tiếng phạn gọi là Yoniso manasikāra, mà đúng cách đây là gì? là lưu tâm đến khía cạnh nhân quả gồm các bước sau đây:

Thấy cái này biết nó đến từ cái điều kiện nhân quả nào và biết nó đến từ đâu và nó sẽ dẫn về cái gì. Đó là trí nhân quả. Biết rằng mọi thứ do vô số điều kiện mà có, đó là trí nhân quả, biết rằng mọi thứ đã có rồi phải mất đi, đó là trí nhân quả. Biết rằng mọi thứ nó phải tồn tại, phải xuất hiện, phải vận hành trong cái hình thức một khối tổng hợp, không có gì là một. Nói như vậy có nghĩa là mọi thứ không có gì là tôi hay của tôi, bởi vì nó là một khối tổng hợp. Không có chiếc xe trong động phụ tùng mà cũng không có phụ tùng trong chiếc xe. Khi đã nói tới xe rồi thì lúc đó phụ tùng nó biến mất chỉ còn chiếc xe thôi. Còn hễ khi nào nói đến phụ tùng thì lúc đó xe biến mất. Bởi vì chiếc xe nó chính là cái động phụ tùng mà phụ tùng nó chính là chiếc xe. Nước chính là sóng, mà sóng chính là nước. Mình không thể tách rời nước ra khỏi sóng được. Hiểu như vậy, hiểu rằng vô thường, khổ, vô ngã chính là thân tâm này và thân tâm này chính là vô thường, khổ, vô ngã. Chứ mình không có tách riêng ra, mình không có tách riêng ra, bởi vì sóng chính là nước, nước chính là sóng, nhớ. Rồi mấy cái tay một sách mà nghe cái này bắt đầu nhảy vô xấn tay áo cái, thì OK, tùy hỉ công đức thôi. Nhưng mà mình hiểu sao đó để tu được, chứ không phải hiểu lý luận nha và mình hiểu sao mà mình có thể kết nối, có thể giao thoa được với những cái hệ tư duy khác một cách cảm thông. Chứ còn mà kiểu đóng khung nó bốn chân lắm, nó bốn chân lắm, nó rất là bốn chân nha. Bởi vì chỉ có bốn chân thì chúng ta mới thiếu, mới không đủ cái nhìn gọi là 360 độ và chúng ta không thể có được cái nhận thức về các chiều không gian, đấy, ba chiều, bốn chiều không gian. Chỉ biết có hai chiều thôi, một chiều không gian, hai chiều không gian, mà lẽ ra phải biết bốn chiều, ba chiều không gian thì nó mới đủ. Còn đấng này, nói về toán mình biết hình học, mình biết không đủ, cái nhìn mình không đủ 360 độ, nhìn không đủ, biết không đủ, mà bên vật lý thì chúng ta cũng không thấy được đủ các cái chiều không gian, thấy không đủ mà quý vị biết khi mà thấy không đủ không gian thì cái nhìn của mình bị đóng khung, bị đóng khung, chúng ta chỉ thấy trên mặt phẳng thôi, không thấy được cái sâu của nó, không thấy được chiều sâu của nó, thấy trên cái mặt nổi đó thôi, không thấy cái sâu, cái cao, cái dày, cái bề ngang, bề rộng mình không thấy, thấy một mặt, một cạnh không gian thôi, uống lắm, mà OK thì các vị tùy, tin hay không thì tùy, nhưng mà tôi chỉ gợi ý một chuyện thôi. Ai nói cái gì, cái chuyện đầu tiên, mình nghe kỹ coi họ nói cái gì. Chứ còn mà chuyện đầu tiên mình thích, mình đem mình so coi cái

LƯU Ý: BẢN NHÁP CHƯA HIỆU ĐÍNH – XIN TRÁNH IN ÁN PHỔ BIẾN

(c) www.toaikhanh.com

suy nghĩ của người ta có giống cái của mình hay không? và mình lấy cái biết của mình nè làm cái mực thước, làm cái định mức để mà nhận xét, để mà đánh giá là chết, phải coi người ta nói cái gì? Giống như bây giờ, các vị đem đến cho tôi một món, một cái món, một cái hộp đồ ăn. Cái chuyện đầu tiên là tôi phải coi coi cái đó là cái gì mà tôi ăn được hay không mà nó có hại hay có lợi cho tôi. Còn đằng này là tôi chỉ biết có cái mì gói thôi, cho nên tôi mở ra tôi thấy không phải mì gói là bắt đầu tôi chống. Tôi chỉ biết có mì gói thôi, mì ăn liền, mì tôm đó. Tôi chỉ biết có cái loại đó thôi, cả đời tôi chỉ ăn có cái loại mì gói đó thôi. Cho nên chưa gì hết là tôi mở ra tôi thấy không phải mì gói là tôi bắt đầu tôi chống, tôi nói đó là độc dược, các vị nghĩ coi chịu nổi không? mà trong khi vũ trụ này nó có bao nhiêu thứ thức ăn mà tôi chỉ biết đúng một món mì gói. Đúng một món cám lợn thôi. Hễ mở ra không phải cám lợn là tôi chống, là vì tôi là con lợn. Khi mình là một con lợn thì mình chống tất cả những thứ gì nó không phải là cám lợn, nó không phải là rau lợn là mình chống. Trong khi mình nghĩ mình mang thân phận con người mà mình cục bộ, mình hạn chế như vậy thì chuyện đầu tiên là có hoang phí lắm không? hoang phí, gọi là không có tư duy đúng cách, không có lưu tâm đúng cách thì tự nhiên chúng ta rớt xuống thành một loài động vật khác trong hình hài con người, chúng ta biết, chúng ta biết. Con người nó có nhiều thứ nó khác con thú, mình chỉ lấy một chuyện rất là nhỏ, con người là thứ động vật duy nhất trên trái đất này, có lúc biết cay, mà có lúc thích cay, đây, có lúc sợ nóng mà có lúc thích nóng, có lúc sợ lạnh mà có lúc thích lạnh, đây. Có nghĩa là có thể sống được ở hai cực tâm lý, ở hai cực cảm giác, ở hai cực cảm xúc, nó phong phú như vậy, nó mới được gọi là con người. Đằng này con thú nó chỉ đóng khung thôi, nó chỉ thích đúng cái đó ngoài đó ra là không được. Thí dụ nó có những loài chim nó ăn ớt, ngoài ớt ra là cái gì nó cũng nhạt nhẽo hết, nó ăn không được. Có những loài chim ở dưới quê, miền Tây nó là loại chim tôi nhớ là chim khách hay chim sáo gì đó nó ăn ớt, nó ăn ớt, nó gặp ớt nó mê lắm, ăn ớt, trong khi con người mình thì khác, có lúc rất là thích cay, có lúc sợ cay, có lúc thích ngọt, có lúc sợ ngọt. Có lúc thích chua, có lúc sợ chua chỗ nào là phải chua. Thí dụ nước chanh, mình pha nước chanh mình đưa cho họ uống: ừm, sao chua quá vậy, nhưng mà tới lát nữa họ đi nấu canh chua họ lại nấu chua bởi vì họ là con người, họ không bị đóng khung, đây, thí dụ mình đi tắm hơi là mình phải chấp nhận nóng, mình đi xông mình bị bệnh, mình bị cảm, mình xông là mình phải chấp nhận nó nóng. Có ai mà thích cái chuyện ngọt ngọt chun vô cái mền trùm lại, hơi nước dày đặc có ai muốn đâu, NO, không ai muốn, nhưng mình đi tắm hơi hoặc là mình xông để mà chữa bệnh thì lúc đó càng nóng lại càng tốt chứ còn cái nôi mà nó nguội ngắt cái mình thấy không ổn rồi, thấy nó sai sai rồi phải không? cho nên chỉ phải là con người mới có thể sống được ở các cực tâm lý, ở các cực cảm xúc và có thể bỏ được càng nhiều càng tốt những cái chuồng cũi, lồng chạu, không tự đóng khung, không có đi chỉ biết một lẽ phải, lẽ trái, phải cả hai lẽ, phải biết ngã tư, ngã năm, ngã bảy chứ không phải đi đường một chiều, phải biết bưng bình, đây. Đó là con người, nhớ. Đó được gọi là trí nhân quả, gọi là tư duy đúng cách nghĩa là lúc phải vậy, lúc phải vậy, linh động phải có khả năng đó. Chỉ có con người mới có khả năng đó. Đi thì đi có hai chân, nhưng tư duy thì có tới Đông, Tây, Nam, Bắc. Còn con thú, đi thì đi bốn chân nhưng mà tư duy thì có một hướng một. Khác nhau chỗ đó, khác nhau, đi là đi bốn chân mà tư duy chỉ có một hướng. Còn con người đi chỉ có hai chân mà tư duy tới 10 hướng, nhớ cái đó, khác cái đó, gọi là tư duy đúng cách. Thì phải như vậy đó, thì mình mới sống đúng với bản thân, mới đem lại lợi ích cho bản thân mình và cho lợi ích của người khác, cho đời này và kiếp sau, cái đó mới gọi Thiện. Bữa nay tôi đang nói về cái Thiện tôi muốn nói nói từ một góc độ khác, khác với những gì các vị vẫn nghe, nha. Từ đó giờ mình vẫn nghe nói chữ Thiện mình cứ hiểu theo khía cạnh Ethical đạo đức thôi. Nhưng mà không, cái chữ thiện ở trong Phật pháp nó không hề mang ý nghĩa đạo đức, nó không hề mang ý nghĩa tôn giáo mà nó mang ý nghĩa kỹ thuật. Tôi biết trong room này nghe là nhảy dựng lên, nhảy dựng lên, cái khái niệm Thiện trong A Tỳ Đàm nó không có mang nghĩa tôn giáo. Bởi vì tôn giáo nghĩa là đạo này có, đạo kia không, đúng không? mà nó cũng không hề mang nghĩa đạo đức. Bởi vì đạo đức nó cũng là một cái gì đó rất là mặc định, nó là ước lệ, mà nó là khoa học. Khoa học là sao? Anh phải áp dụng đúng nguyên tắc vật lý đó, nguyên tắc hóa học đó thì nó sẽ tạo ra phản ứng này. Cái lúc bây giờ nó không phải là đạo đức, nó không phải là tôn giáo, nó không phải là văn học nghệ thuật nữa mà nó là khoa học. Ở đây cũng vậy, chữ Thiện nó không hề có nghĩa đạo đức. Chữ Thiện trong tiếng Hán nghĩa là khéo. Cái chữ Kusala trong tiếng Phạn nhiều người hiểu lầm, họ cứ tưởng Kusala là điều lành là đạo đức, không có, Kusala, Kosala đều là skill trong tiếng Mỹ là khéo thôi chứ không có gì hết, khéo. Có nghĩa là ai cũng thích sợ khổ thì khi mà mình sống bằng tâm Thiện, mình hành động bằng cái Tâm Thiện, mình nói năng phát biểu bằng cái Tâm Thiện, mình tư duy bằng cái Tâm Thiện thì lúc đó gọi là đúng cách là khéo. Thì chính cái khéo đó, nó cho ra cái quả vui. Còn ai cũng thích sợ khổ, nhưng mà lại sống bằng

LƯU Ý: BẢN NHÁP CHƯA HIỆU ĐÍNH – XIN TRÁNH IN ẤN PHỔ BIẾN

(c) www.toaikhanh.com

tâm bất thiện, nói năng hành động bằng Tâm bất Thiện thì cái đó gọi là không khéo, không có đúng cách, không khéo, không có đúng cách nhớ cái đó, chứ cái chữ Thiện, hay là Bất Thiện ở đây nó nghĩa là khéo, và không khéo, thiện là khéo chứ nhiều người cứ hiểu lầm Thiện là đạo đức, là điều lành, là tâm linh, đẹp, đẹp, không có. Nó thuần túy là technical chứ không phải là ethical, mà nó là technical nó thuần túy là kỹ thuật. Tức là cái dòng điện như vậy, với những cơ phận như vậy nó sẽ tạo ra cái hơi lạnh của máy lạnh. Với những điều kiện như vậy, với những cái thiết bị, với những kết cấu, những cơ cấu như vậy nó tạo ra hơi nóng của cái lò sưởi, của cái lò nướng, đó là khoa học. Ở đây cũng vậy, anh sống bằng cái tư duy như vậy với những thành tố tâm lý như vậy thì anh sẽ có được niềm vui về thân, về tâm. Anh có những cảnh giới đẹp, thơm, thơm ngát và mát lạnh để về, còn anh sống với những thành tố tâm lý tiêu cực, thì anh tất hơi rồi anh sẽ phải đi về một cái chỗ mà tanh tươi, hôi hám, lạnh lẽo, hoặc nóng bức, Chuyện đó rất là khoa học, rất là khoa học. Chúng ta có tới bốn mùa để sống, và tâm tư chúng ta cũng vậy, cũng có bốn mùa, cũng có thiện ác, buồn vui. Chúng ta mùa nào thức ấy, mỗi cái mùa nó có những cái điều kiện thiên nhiên tương ứng để trong cái mùa đó nó có những cái hoa trái, củ rễ sinh sôi một cách thích hợp. Mỗi mùa đó, cái nhiệt độ của mỗi mùa nó tương ứng với những cái gọi là thảm sinh vật khác nhau, cái môi trường sinh thái khác nhau cho mỗi mùa, thì tâm lý mình cũng y chang như vậy, nó rất là khoa học. Anh sống bằng cái nền tảng tâm lý đó thì anh sẽ phải như vậy như vậy, như vậy. Và tôi nhắc lại lần nữa, tôi, tuyệt đối không hề kêu gọi, tuyên truyền, tẩy não, nhồi sọ buộc bà con phải tin Phật, NO, không bao giờ tôi ngu xuẩn làm cái chuyện như vậy, không ai đi kêu gọi ai tin Phật hết. Tôi cũng chẳng có hề kêu gọi các

vị hãy tin vào cái kiếp trước, kiếp sau, luân hồi, quả báo, NO. Tôi không có kêu, tôi chỉ đề nghị một cách nhỏ nhẹ và lễ phép thôi, rất là lễ phép. Đó là, anh để ý dùm cho tôi khi anh sống bằng những cái thành tố tâm lý này nè, anh vui đúng không? và những cái tên mà nó lảng vảng chung quanh anh hình như nó cũng ké được cái thiện của anh. Còn anh sống bằng cái tâm ác, tâm xấu, cái chuyện đầu tiên là anh khổ và cái tên nào nó lảng vảng chung quanh anh nó cũng khổ lây thôi. Đó là nhân tiên.

Còn cái thứ hai là nêu, nêu có đời sau kiếp khác thì chắc chắn cái chỗ lành, chỗ thơm, chỗ đẹp, chỗ sạch, chỗ sáng phải dành cho cái thằng thiện thôi. Nó cũng là khoa học, rất là khoa học. Tại sao mùa xuân hoa nhiều, bởi vì cái điều kiện, điều kiện nhiệt độ, điều kiện không khí lúc đó nó hợp với hoa. Tại sao mà mùa thu lá rụng? tại sao mùa đông nó lạnh thì trời đất nó phải tương ứng sao để cho lạnh và khi trong cái lạnh đó thì trời đất nó âm u, nó tăm tắp, mù mù nó lạnh lẽo như vậy. Rồi mùa thu, rồi mùa hè, rồi mùa xuân trong cái môi trường nào thì cái thảm sinh vật, cái môi trường sinh thái cũng theo đó mà nó được quyết định. Nó rất là khoa học, khoa học lắm luôn và tự nhiên khi mình hiểu được như vậy thì tự mình hiểu mình có tin Phật được không? mình có tin lời của Ngài được không. Chỉ vậy thôi. Nên nhớ chư Phật là người phát hiện chứ không phải là người sáng tạo ra các cái nguyên tắc, các cái định lý của Chánh pháp. NO. Chư Phật không có sáng tạo ra cái nguyên tắc nào hết, chư Phật là người phát hiện và rao giảng nha. Rao giảng chứ không có tuyên truyền, không có nhồi sọ không có và chính Ngài cũng xác định cho chúng ta biết, đây: đây cảnh giới của ác ma, cảnh giới của sinh tử, xem lại đi trong Kinh Chuyển Luân Vương của Trường Bộ xác định rất rõ. Đây hãy sống trong cái cảnh giới của các tổ phụ của mình, là các chư Phật Chánh Đẳng Giác ba đời đi đường này. Còn nếu không, thất niệm thiếu trí thì đây: đây là cảnh giới của ác ma. Ngài nói rất là rõ, thì tùy thích thôi. Nếu mình không muốn chấm dứt sanh tử thì đi theo Phật pháp là sai. Tôi, chịu trách nhiệm câu nói này. Nếu mà mình không sợ sanh tử mình tiếp tục luân hồi, đi theo Phật pháp là sai, bởi vì đi theo Phật pháp sớm muộn gì cũng Niết bàn, cũng chấm dứt sanh tử, nó sai là sai chỗ đó, vấn đề khoa học. Còn nếu anh sợ sanh tử, anh không muốn luân hồi nữa, thì anh đi theo con đường thế gian là sai. Lúc bấy giờ Phật pháp là chọn lựa duy nhất và đúng nhất. Còn nếu mà anh sợ giải thoát, anh không muốn giải thoát, anh thích tiếp tục luân hồi thì tôi xác định Phật pháp là con đường anh phải né, né từ xa, né từ xa, vì Phật pháp kêu gọi anh một cái nhìn trung thực, thế giới nó sao, thấy nó như vậy, mà khi anh thấy nó nó như là nó thì anh không còn lý do anh ở lại với nó. Có một cái ông nghệ sĩ, ông nhạc sĩ vẽ tranh đẹp, vẽ tranh đẹp, hát hay, chơi được mấy chục nhạc khí, vẽ tranh đẹp, vẽ được các trường phái, siêu thực, trừu tượng, tả chân. Còn âm nhạc là coi như cỡ nào từ Sến, Sầm, Thịnh phòng cao sang, Jazz, Blue gì ông làm ráo hết, giỏi cực kỳ thì ông hào hoa phong nhã, lãng mạn, đa tình, đệ nhất tài tử thì khi ông về già, mệt mỏi thì có cô phóng viên tới phỏng vấn ông. Hỏi ông, đời ông viên mãn tràn trề, chói ngời, rực rỡ, lung linh và lấp lánh, lộng lẫy, ông có chút gì tiếc nuối không? chắc không có phải không? ông nói có, có chứ, ông nói người ta đánh giá bác ra sao thì bác không có màng vì đó là chuyện của người ta, riêng bác thì bác thấy bác đã sống cuộc đời rất là phù phiếm có biết bao nhiêu cái nó thật

LƯU Ý: BẢN NHÁP CHƯA HIỆU ĐÍNH – XIN TRÁNH IN ẢN PHỔ BIẾN

(c) www.toaikhanh.com

hơn mà bác không sống, bác cả đời theo đuổi cái ảo, từ cái danh vọng đến tình cảm, đến cả cái giàu, cái sang là ảo, mà bác biết có nhiều cái thật hơn nhiều lắm. Nhưng mà cháu à, đời sống này thà là sống ảo chứ còn nếu nó thật thấy được cái thật không có gì để sống nữa hết, thấy được cái thật không có gì để sống. Vị A La Hán không có bị quan nhưng mà vị A La Hán cũng không có lạc quan như là chúng sinh phàm phu. Ngài thấy nó là nó, như nó là. Ngài thấy rằng cái mà người ta gọi là đắng là do người ta so với cái ngọt, mà cái người ta gọi là ngọt là do người ta so với cái đắng. Ngài thấy như vậy, cho nên Ngài khi Ngài nhận cái đắng Ngài cũng tỉnh bơ và khi Ngài nhận cái ngọt Ngài cũng tỉnh bơ. Còn mình thì mình coi cái đắng nó rất là lớn chuyện, mà coi cái ngọt nó rất là lớn chuyện. Cho nên khi mà mình không được, tìm không được cái ngọt khổ ghê lắm, mà vì mình coi cái đắng nó lớn chuyện lắm cho nên khi không né được cái đắng mình cũng khổ ghê lắm. Còn bậc Thánh, bậc A La Hán thì không. Ngài không thấy cái đắng nó lớn chuyện, cũng không thấy cái ngọt nó lớn chuyện. Mà Ngài thấy rõ ràng mọi thứ là những cái mặc định, ước lệ rất là tương đối. Mọi thứ do duyên mà có rồi cũng do duyên mà mất đi. Rồi còn cái chuyện nó là đẹp, là xấu, là sướng là khổ là do cái gì? Là do cái hoàn cảnh hiện hữu, hoàn cảnh chất lượng tâm lý của mỗi chúng sinh mà mỗi thứ trên đời nó được mặc định là đắng ngọt, là sướng khổ thì đối với Ngài cái gì cũng chớp, tắt, cái gì cũng là sóng và hạt.

Thì cái sống Thiện là vậy đó quý vị, sống Thiện là khi chưa chứng Thánh La Hán thì cũng làm ơn thấy được nó như nó là ở cái trình độ nhất định nào đó. Tư duy đúng cách, tư duy theo cái hướng nhân quả đó. Tôi nhắc lại nha, hướng nhân quả mà cấp một là thấy nhân lành cho quả vui, nhân ác cho quả xấu. Nhưng mà nhân quả cấp hai là thấy rằng mọi thứ bắt buộc nó phải tồn tại theo cái hình thức tổng hợp. Một khối tổng hợp. Thứ ba là thấy mọi thứ do duyên mà có, thấy như vậy, phải thấy như vậy và trong cái nhận thức này nè thì mình mới có thể sống trách nhiệm hơn, mới có khả năng sống nhẹ nhàng hơn và có thể sống thông tuệ hơn, dễ dàng tìm ra được những giải pháp cho những vấn đề của mình, thì ở đời có gì mà bằng cái này: một là sống trách nhiệm hơn, rồi cái gì nữa? sống thanh thản hơn, rồi cái gì nữa? thông tuệ hơn, minh triết hơn thì chỉ cần ba cái này thôi, chỉ cần ba cái này không cần cái gì hơn hết. Còn người ta cần sang, cần giàu, cần sướng, cần đẹp là chuyện người ta chứ thật ra nếu mà nói rốt ráo chúng ta chỉ cần ba cái này: thanh thản, trách nhiệm, và thông tuệ thì ba cái này được rồi. Chúc các vị một ngày vui và hẹn các vị tuần sau.